

Računalna tehnologija stvara »novu strukturu moći«

Kako će na vrhuncu moći druge modernizacije, umreženoga društva, izgledati Gutenbergova galaktika: kao muzej jedne od tehnologija u povijesti Zapada, a njeni sljedbenici kao rijetke vrste koje se ne predaju totalno informatičkom Bogu, ili kao sjećanje na jedno vrijeme u povijesti ljudstva, dakle kao kulturna povijest (Kulturgeschichte) i ništa više?

Na jednom mjestu na Mreži možemo pročitati o vrhuncu tehnološkog uma: »Za McLuhana računalo je najviša instanca tehničke ekspanzije tijela, ekstenzije mozga... Ljudi kao umjetnici više ne postoje. Ali ljudi kreiraju... jer im tehnologija pomaže da ostvare svoje mentalne proizvode...«

Dakle, riječ je o dosad najvećoj tehničkoj ekspanziji čovjekova tijela i ekstenziji mozga. U tom smislu znakovit je podnaslov McLuhanove knjige *Understanding Media*, koji glasi *The Extensions of Man*. U doba kibernetičkoga prostora (*cyberspace*), »ukidaju se prostor i vrijeme«. Na jednom mjestu iz spomenutoga djela čitam:

»Tijekom mehaničkog doba ljudi su se protezali u prostor. Danas, nakon više od stoljeća električne tehnologije, ljudi protežu svoj središnji nervni sustav u globalni zagrljaj, ukidajući istodobno i prostor i vrijeme, barem što se tiče našeg planeta. Ubrzano dostižemo zadnju fazu ekstenzije čovjeka – tehnološku simulaciju svijesti, u kojoj će kreativni procesi znanja biti kolektivno prošireni na cjelinu ljudskog društva, istodobno s prilagođivanjem naših osjetila različitim medijima.«

Nezaobilazna nova galaktika

Čovjek dvadesetoga stoljeća kao dijete moderne bačen je u dvojestvo. Jednim dijelom uronjen je u Gutenbergovu galaktiku, a drugim dijelom ga druga modernizacija i nove informatičke tehnologije tjeraju u novu galaktiku, novu sredinu, koju, da bi opstao, jednostavno ne može zaobići.

Kako će na vrhuncu moći druge modernizacije, umreženoga društva, izgledati Gutenbergova galaktika: kao muzej jedne od tehnologija u povijesti Zapada, a njeni sljedbenici kao rijetke vrste koje se ne predaju totalno informatičkom Bogu, ili kao sjećanje na jedno vrijeme u povijesti ljudstva, dakle kao kulturna povijest (*Kulturgeschichte*) i ništa više?

Marshall McLuhan umro je 1980. godine, baš kada su se njegove anticipacije počele ostvarivati i kada je svijet, zahvaljujući drugoj modernizaciji, novim informatičkim tehnologijama doživio *tranziciju* od metafore do zbilje. Neposredno prije smrti, 1979., objavio je s Bruceom knjigu *The Global Village*. Interes za McLuhana i njegovu metaforu naglo je porastao poslije osamdesetih godina, pa se

Pojavom satelitskih televizija, te Interneta »McLuhanova pokretačka metafora upućivala je, sugerirala i predviđala interaktivni oblik globalnoga sela kroz Internet.«

čak na internetskim stranicama može doznati o renesansi interesa za McLuhana i mcluhanizam, koji je prognozirao naš život kao elektronizirane osobe. Za oživljavanje McLuhana relevantne su knjige Christophera Horrocksa »Marshall McLuhan i vritualnost« (Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001.) i »Digitalni McLuhan. Vodič za novo doba«, autora Paula Levinsona (Izvori, Zagreb, 2001.).

U dodiru s cijelim svijetom

Christopher Horrocks u proslavu knjige citira Roberta Logana: »Čovječe, on je shvaćao Internet. On je bio Internet još u še-

zdesetima. Svijet je tek sad, napokon, uhvatio korak s njim. Bio je Internet u tom smislu što je bio u dodiru s cijelim svijetom... Bio je priključen mnogo prije no što su urednici časopisa *Wired* bili rođeni. Bio je uistinu priključen.«

Horrocks se na početku knjige osvrće na McLuhanov temeljni pojam/metaforu koja ga je zapravo proslavila i uvrstila u red profeta. Piše: »McLuhan je također tvorac općepoznatog pojma 'globalno selo', kojim je želio opisati povezanost cijeloga svijeta elektroničkim medijima.«

Glede McLuhanovih vizije tehnologije računala i anticipacije budućnosti, Hor-

rocks citira McLuhanovu misao iz intervjua danog *Playboju* 1969. godine: »Računala se mogu koristiti tako da stvore mrežu svjetskih 'termostata' koji će krojiti život optimizirajući ljudsku osviještenost. Tehnološki je već moguće putem računala programirati društvo na koristan način.«

Bez obzira na različita tumačenja McLuhanove metafore »globalno selo«, Horrocks mu pripisuje posmodernistički karakter njegovih ideja vezujući ih »uz globalizaciju, informacije i društva«.

Globalno selo postalo stvarnost

Paul Levinson drugi je interpret McLuhanovih ideja i njegove metafore »globalno selo«. Tumačeći McLuhanovu metaforu, on kaže kako se s Internetom ta metafora pretvara u stvarnost: »Internet ponovno pomaže kompletirati McLuhanovu metaforu do točke koja od nje čini realnost. *Online* stanovnik sela, koji može živjeti bilo gdje u svijetu sa svojim osobnim računalom, telefonskom linijom i pretraživačem Mreže može se uključiti u razgovor, tražiti, ne samo primati nove priče te, općenito, razmjenjivati informacije preko cijelog planeta vrlo slično kao i stanovnici sela ili posjetitelji stadiona.«

Taj osjećaj blizine daje virtualna stvarnost kompresijom prostora i vremena. Na zaslonu računala svijet se doima kao stvarno globalno selo virtualne provenijencije. Levinson smatra da računalna tehnologija stvara »novu strukturu moći« čija su »središta posvuda, a periferije nigdje«. Iz toga se nameće zaključak o decentralizaciji digitalnoga doba.

Prema Levinsonu, McLuhanova je metafora osnažena nakon njegove smrti 1980. godine kod nastavljača djela, utemeljitelja digitalnoga doba kojega je McLuhan anticipirao. Kad je McLuhan lansirao metaforu svijet je još funkcionirao na neinteraktivnoj komunikaciji. Pojavom satelitskih televizija, te Interneta »McLuhanova pokretačka metafora upozoravala je, sugerirala i predviđala interaktivni oblik globalnoga sela kroz Internet.«

(Nastavlja se)

O globalizaciji autor je podliska nedavno objavio knjigu »Pod globalnim šešišrom – Društva i države u tranziciji i globalizaciji« u nakladi Centra za politološka istraživanja iz Zagreba.